

CUMIO DE PARÍS: CINISMO E MERCADO

Ramón Varela Díaz*

O Cumio do Clima ocultou que son só 10 os países que emiten o 72% dos gases de efecto invernadoiro (GEI) e que só China emite o 25% do total. Moitos gobernos mantiveron unha postura cínica ao seguir a favorecer os intereses da explotación de áreas e lousas bituminosas, dar subvencións multimillonarias á enerxía de combustíbeis fósiles (510.000 millóns de dólares en 2014), e salvagardar os intereses privados ligados aos fondos de inversión. Os obxectivos de redución de emisións presentados en París elevarían a temperatura media en tres ou catro graos, mentres afirman que o incremento se mantería por debaixo dos dous graos. E cal é o papel de Galiza? Emitimos case o 9% dos GEI de todo o Estado español, debido principalmente ás centrais térmicas, refinería, plantas de aluminio e ferroalixaxes.

O Cumio do Clima celebrado en París en decembro recoñeceu que “o cambio climático representa unha ameaza urxente e con efectos potencialmente irreversíbeis para as sociedades humanas e o planeta...” e require “unha resposta internacional efectiva e apropiada con miras a acelerar a redución das emisións mundiais de gases de efecto invernadoiro”.

Esta declaración de intencións en principio é alentadora por dous motivos: En primeiro lugar, por recoñecer e evidenciar un problema que levamos décadas denunciando e que até hai pouco foi negado e ocultado. En segundo lugar, por anunciar a necesidade dunha resposta internacional de reducir as emisións de GEI.

Porén, París oculta aspectos curiosos e preguntas que requiren respostas, que pasamos a analizar a continuación.

QUEN SON OS RESPONSÁBEIS DO CAMBIO CLIMÁTICO?

China é ela soa responsábel da emisión do 25% dos GEI emitidos en todo o planeta. Xunto con China, outros catro países (Estados Unidos, India, Rusia e Xapón), emiten máis da metade (o 55%) dos GEI. Dez países (considerando aquí a UE como un deles) son responsábeis do 72% do total. Polo contrario, os cen países que menos emisións botan tan só son responsábeis do 3% do total.

A Unión Europea (EU-28), representa algo máis do 10% das emisións totais do planeta, pero dos países que a compoñen tan só seis teñen altas emisións: Alemaña, Reino Unido, Francia, Italia, Polonia e España, que en conxunto representan máis do 60% das emisións da EU-28.

Se queremos resolver o problema de emisións, todo indica que sería moito máis fácil, rápido, eficaz e barato (aforrariamos máis de 170 millóns de euros que custou celebrar o Cumio) poñer de acordo a cinco ou dez países que non a 195.

SON OS GOBERNOS CÓMPLICES DESTA SITUACIÓN?

Son moitos os gobernos que seguen a subsidiar os combustíbeis fósiles. Non sempre se coñece que estes combustíbeis contan con subvencións, vantaxes fiscais, investimentos das empresas públicas, a prezo reducido... dirixidos tanto a produtores como a consumidores. Comprobouse que estas prácticas incitan ao consumo excesivo e ao aumento de emisións de gases de efecto invernadoiro, ademais de impedir ou demorar medidas de eficiencia enerxética e a utilización de fontes renovábeis.

Na actualidade, segundo a ONU, 40 países manteñen subsidios a enerxías fósiles, axudas públicas que ascenderon a 510.000 millóns de dólares no ano 2014, e o Fondo Monetario Internacional (FMI) recoñecía

que o 13% das emisións mundiais de gases á atmosfera estaban subvencionadas. Estimaba que a fin dos subsidios aos combustíbeis fósiles reduciría por si mesma as emisións globais de carbono nun 20%. Entre os dez países que máis subsidiaban os combustíbeis fósiles están

París non puxo en cuestión nin paraliza as subvencións dos gobernos aos combustíbeis fósiles, nin ao “fracking”

grandes produtores de petróleo e grandes emisores de dióxido de carbono: Arabia Saudí (3.395 dólares/per cápita), Estados Unidos (2.177 \$/p.c.), Rusia (2.334 \$/p.c.) ou China (1.652 \$/p.c.).

QUE INTERESES ECONÓMICOS ESTÁN DETRÁS?

A empresas multinacionais ligadas á enerxía do carbón/gas/petróleo gastan da orde de 213 millóns de dólares anuais para levar a cabo actividades de “lobby” en EEUU e na UE, e os gobernos de Canadá e EEUU favorecen intereses ligados á explotación de áreas e lousas bituminosas. Detrás das enerxías fósiles hai grandes intereses económicos ligados a multinacionais e a fondos de investimento.

Tras o Cumio de París, estes intereses continúan tranquilos a buscar a maior rendibilidade sen lles importaren as perdas ecolóxicas, económicas e humanas orixinadas polo cambio climático. As secas imprevistas, os cambios na distribución da precipitación, as ondas de calor e de frío, a baixa produtividade en zonas pesqueiras, os problemas en cultivos, o aumento de incendios forestais, as inundacións e a acentuación da erosión, a subida do nivel de mar, as pragas e enfermidades humanas que se estenden e acentúan, a perda de biodiversidade... nada lles importa.

O “FONDO VERDE”, O CUSTO DA CONTAMINACIÓN E A MITIGACIÓN

A Organización Mundial da Saúde (OMS) estimaba para o ano 2012 que a contaminación atmosférica era responsábel a nivel mundial da mortalidade prematura de 3,7 millóns de persoas. Un estudo realizado en 2013 -pola Alianza para a saúde e o medio ambiente HEAL- calculou

que as emisións das centrais eléctricas de carbón en Europa provocaron 18.000 mortes prematuras e perdas de 4 millóns de días de traballo con custos sanitarios que ascenderon a 43.000 millóns de euros anuais. Estimacións sobre os custos sanitarios da contaminación nos 15 países que emiten máis dióxido de carbono ascenden a unha media superior ao 4% do PIB. Recoñecido polo FMI, acabar cos subsidios ás emisións globais de carbono evitaría 1,6 millóns de mortes prematuras polo aire contaminado.

No Cumio de París acordouse que o “Fondo Verde” creado en Cancún en 2010 (adoptado en 2011 como mecanismo financeiro para conseguir os obxectivos de mitigación e adaptación ao cambio climático) debe contar con 100.000 millóns de dólares anuais a partir de 2020 destinados aos países en desenvolvemento e con menos recursos.

As reducións das emisións de GEI non serán vinculantes, só voluntarias e propostas por cada Estado, sen sancións no caso de incumprimento

Presumiblemente serán insuficientes, xa que algunhas análises (IIED, Instituto Internacional de Medio Ambiente e Desenvolvemento) consideran que só 48 Estados dos 195 asistentes en París precisarían da orde de 93.000 millóns de dólares/ano para os plans nacionais contra o cambio climático. No futuro serán tamén os países desenvolvidos os que necesiten o Fondo.

PODERÁN CUMPRIRSE OS OBXECTIVOS QUE SE MARCARON EN PARÍS?

O obxectivo fixado no Cumio de París é o de “manter o aumento da temperatura media global moi por baixo dos 2 °C con respecto aos niveis preindustriais e proseguir esforzos para limitar ese aumento de temperatura a 1,5 °C ...”.

Antes do Cumio de París, 187 países dun total de 195 entregaran compromisos nacionais con redución de emisións de gases invernadoiro

A maior frecuencia e virulencia das inundacións son consecuencia da mudanza climática.

para a loita contra o cambio climático. Pero estes compromisos de redución hoxe son insuficientes xa que superarían ou incluso duplicarían os obxectivos fixados en París. Parece necesario que se fixen novos compromisos de redución de emisións máis realistas, pero dáse o paradoxo de que, mentres o obxectivo global é vinculante, as reducións de emisións en cada país non o son.

Tampouco poderán cumprirse os obxectivos de París se falta un apoio decidido ás enerxías alternativas (solar, eólica...) paralelo a un cambio

O “Fondo Verde” de 100.000 millóns de dólares pode servir para silenciar a preocupación dos países máis afectados, mais non para mitigar os efectos e favorecer a adaptación ao cambio climático

social, económico e de hábitos de consumo. Por poñer só algúns exemplos, sería preciso potenciar o ferrocarril e o transporte colectivo, utilizar nas cidades un transporte moi baixo en contaminación, maior eficiencia e aforro enerxético na industria (centrais térmicas, refinería...) con controis rigorosos da administración, aumentar a reciclaxe de residuos, consumir preferentemente produtos locais e de proximidade, ou potenciar a agricultura ecolóxica.

En fin, coñecendo os precedentes de Quioto, os grandes responsábeis das emisións van eludir as súas responsabilidades e as emisións aínda

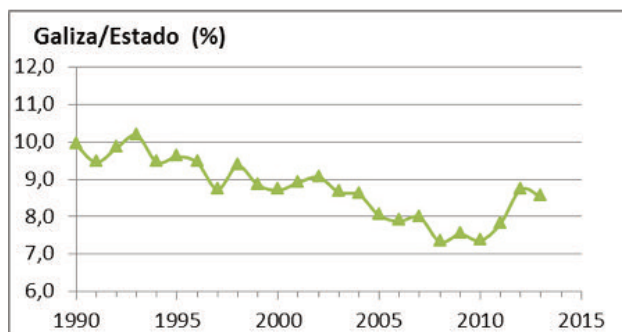
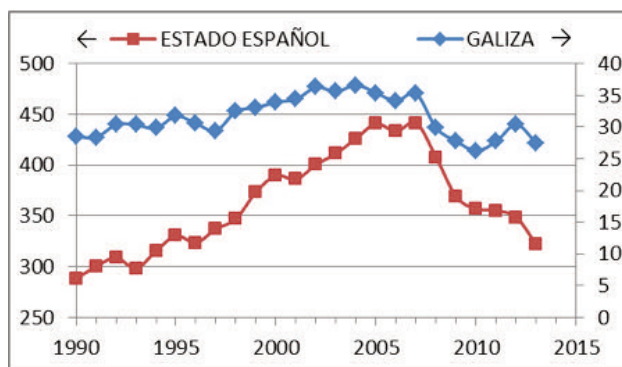
O acordo permite que as emisións de GEI sigan aumentando até máis aló de 2020

van aumentar; as persoas continuaremos cos nosos hábitos diarios e tamén sufriremos as consecuencias da contaminación, no medio e na saúde; o mercado seguirá “boiante” buscando o máximo beneficio nas enerxías fósiles, que seguirán a ser subvencionadas polos gobernos.

A CONTRIBUCIÓN DE GALIZA AO CAMBIO CLIMÁTICO

Os últimos datos de emisións totais de GEI dos que dispoñemos publicamente son do ano 2013¹ e indican que no Estado emitíronse 322 millóns de toneladas de CO₂ equivalente, deles, 27,5 millóns (8,5%) en Galiza (Cadro I). Compárese esta porcentaxe coas que representa Galiza en extensión, poboación ou produto interior bruto, bastante máis baixas. Estamos por tanto á cabeza do Estado en contaminación, unha posición que mantemos desde o ano 1990.

Por outra banda, se consideramos as emisións das Grandes Industrias (Rexistro PRTR para 2014), Galiza representan o 15% do total do Estado (Cadro II)². Isto só se explica polas elevadas emisións das centrais térmicas galegas³, que antes queimaban lignito galego e agora carbón

Cadro I. Evolución das emisións de GEI (millóns de toneladas de CO₂ equivalente)

de importación, e achegaron en 2014 o 70% das emisións totais rexistradas no PRTR. Danse tamén importantes emisións na refinería de A Coruña (Repsol) e no complexo Alumina-Aluminio (Alcoa), ademais doutras menores como as de Ferroatlántica. Galiza pasou da terceira e cuarta posición por CC.AA. en 2005 e 2009, respectivamente, á segunda posición en 2014. Esta situación segue na liña do que xa temos analizado en artigos anteriores de Cerna⁴.

CONCLUSIÓN

O Cumio de París sen dúbida é un grande paso adiante porque recoñece o evidente. Agora, despois de moito tempo, 195 países parecen estar de acordo en que o cambio climático é un feito e representa unha ameaza urxente, e tamén consideran que deben dar unha resposta efectiva e apropiada reducindo as emisións de GEI. Porén, se a diagnose parece clara, a forma de combater o problema non se adecúa á gravidade da situación e, polo tanto, resulta un fracaso.

*Ramón Varela Díaz

é Doutor en Bioloxía e Catedrático de Bioloxía e Xeoloxía. Ex-Presidente de ADEGA.

NOTAS:

¹ Ministerio de Agricultura, Alimentación e Medio Ambiente. Emisiones de GEI por Comunidades Autónomas a partir del inventario español - Serie 1990-2013. Edición 2015 (Elaboración propia).

² Rexistro PRTR e Xunta (Elaboración propia).

³ Declaración Medioambiental. UPT As Pontes. Endesa 2014. Declaración Medioambiental Meirama. Gas natural Fenosa. 2009 e 2014.

⁴ Ver Cerna nº 72, páx. 5-8, e Cerna nº 61, páx. 18-21.

Cerna nº 72: [http://adega.gal/media/documentos/a_contaminacion_industrial_\(1\).pdf](http://adega.gal/media/documentos/a_contaminacion_industrial_(1).pdf)

Cerna nº 61: <http://adega.gal/media/documentos/C61-P18-21.pdf>

ANO	Emisións no rexistro PRTR (millóns de toneladas)				Emisións das centrais térmicas galegas				
	EE	Galiza	Galiza/EE (%)	Posición Galiza no EE	Millóns de toneladas		% sobre toda a industria galega		
					As Pontes	Meirama	As Pontes	Meirama	Suma
2005	155.34	18.07	11,6	3 ^a	9,3	4,2	51,6	23,3	74,9
2009	124.35	11.64	9,4	4 ^a	5,2	1,5	44,8	12,9	57,7
2012	133.56	15.79	11,8	-	8,9	2,6	56,4	16,5	72,9
2013	102.57	10.77	10,5	-	6,6	2,2	61,3	-	-
2014	85.96	12.89	15,0	2 ^a	6,9	2,2	53,5	16,8	70,3

Cadro II. Emisións industriais de GEI no Estado Español (EE) e en Galiza segundo o Rexistro PRTR.